

Studiehæfte

Det Kongelige Teater

Med tekster af Aischylos, Euripides, Shakespeare, Strindberg, Arrabal m.fl.

Europæerne

Indhold

Indledning – et stykke, mange stykker	2
<i>Det europæiske væksthushospital</i> - interview med scenograf Christian Friedländer	3
<i>Et Europamix, der kradser i overfladen</i> - interview med instruktør Tue Biering	5
Uddrag af <i>Europæerne</i> : scene 3: <i>Den endeløse krig</i> scene 4: <i>Krigsfanger</i>	7
<i>Europæerne</i> – dramatekster	11
<i>Europæerne</i> – faktatekster og referencer	12

Studiebilletter á 60 DKK kan bestilles på studietelefonen på 33 69 69 69 ma-fre kl. 12-16 eller via e-mail på jbj@kgfteater.dk

Studierabatten omfatter gymnasier, handelsskoler, (HHX og HG-studerende) HF-studier, folke- og efterskoler.

Bemærk venligst, at der skal bestilles min. 10 studiebilletter for at opnå rabat.

Studiehæftet er udarbejdet af :
Jeppe Kristensen og
Benedikte Hammershøj Nielsen

Grafisk design: Helen H. Petersen
Billedmateriale: Christian Friedländer

Medvirkende

Morten Eisner

Helle Fagralid

Ditte Gråbøl

Kristian Holm Joensen

Lars Mikkelsen

Mads Wille

Mikkel Hess

Jens Bjørnkjær

Iscenesættelse:

Tue Biering

Scenografi:

Christian Friedländer

Lysdesign:

Antonio Rodrigues Andersen

Musik:

Mikkel Hess

Dramaturgi:

**Jeppe Kristensen og
Benedikte Hammershøj Nielsen**

Opføres: 28., 29., okt. 1., 2., 3., 4., 5., 8., 9., 10., 11., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 22., 23., 24., 25., 26., 29., 30. november.
1., 2., 3., 6., 7., 8., 9., 10. december

Indledning - et stykke, mange stykker

Man skal ikke granske vores europæiske fællesskab længe for at se, at det hovedsageligt udtrykkes i parallelle parcelhusliv. Livet i Europa er baseret på godt naboskab. I teatret kan det derfor være svært at se, at de klassiske dramaer – med temaer som hensynsløse krige, brodermord, barneofring – skulle kunne beskrive vores liv på parcelkontinentet. Det ser man kun, når man interesserer sig for, hvilken historie der ligger under græsplænerne. I *Europæerne* tager vi et lodret spadestik i parcellen for at betragte hele historien på en gang.

I forestillingen møder en række klassiske dramatiske værker dagsaktuelle tekster. Og mens det nye giver det gamle aktualitet, kratter det gamle voldsomt i det tynde lag af civilisation og omgængelighed, der er vokset frem på vores kontinent. En konstruktion med en indbygget modstand, hvor det altid er et spørgsmål, om de forskellige tekster kan udgøre en helhed, en mening, eller om de modarbejder hinanden. En dramatisk version af den politiske situation i Europa gennem tiden.

Det europæiske væksthulslaboratorium

- interview med scenograf Christian Friedländer

Opbygningen mellem scene og sal er i denne sæson forandret i Turbinehallernes store scene, så spillepladsen nu er placeret i midten af rummet med publikum på begge sider. Hvorfor det?

Den opbygning, vi skaber til *Europæerne*, er led i en proces, der startede i forrige sæson. Vi har fjernet teateropbygningen inde i store turbinehal, selve kukkassen, og ambitionen er at slutte af med et tomt rum i 3. sæson. Nu har vi fået revet balkonen ned til *Europæerne*, så man kan se det oprindelige rum. Det gør, at man kan spille en anden slags teater. Det giver en større intimitet. Med den nye opbygning kommer man aldrig længere væk end 8. række. Sådant en mulighed for intimitet er vigtig i så stort et rum.

Selve scenen i *Europæerne* er en græsplæne?

Ja, vi får Leopolds Rullegræs til at lægge græs på scenen. Vi diskuterede krig, og det mest oplagte ville jo være masser af murbrokker, nedbrændte landsbyer, alt sammen i camouflag og med masser af mudder og støv. Det ville være det oplagte.

Så det ville I ikke?

Så det ville vi ikke! Det er alligevel så fjernt. Ingen her har været i en krigszone. Det bliver så tydeligt, at det bare er en kulisser. Vi tænkte, at hvis vi skulle gøre det helt nærværende, hvad kan krigen så være, når det drejer sig om Europa? Engang var Europa jo bare en stor skov. Og så var der nogen, der opdyrkede markerne og lavede græsplæner og gjorde det fint og civiliseret. Det er jo disse græsplæner, man har kæmpet om, man slås om det brugbare. Derfor er den opdyrkede græsplæne startbilledet.

Og så er der også et drivhus?

Ja, der er også et drivhus på plænen. Det forholder sig til haven og til begrebet 'det europæiske hus'. Det europæiske hus er et skrøbeligt glashus, man kan forskanse sig i. Det er meget 'de tre små grise'-agtigt, helt gennemsigtigt og skrøbeligt. Og samtidig et sted skabt til at dyrke ting, et sted for vækst. Europa handler jo om vækst. Man planter noget, og så kommer der nogen og tramper på det. Rigtig mange ting forbinder sig til en have. Haveredskaber er meget teatraliske, en havetraktor for eksempel, eller dyr på græs.

Haven er også et sted for rekreation, og her kan krocketkøller så pludseligt blive til våben. Fritid er desuden en væsentlig del af en krig, det vil sige tiden før og efter et slag. Vores dramatekster beskriver også alt det vi foretager os mellem krigen - festen bagefter eller forberedelsen til krigen. Så vi vil gerne skabe en slags resortfølelse, der både forholder sig til Europas plads i verden og til hvordan moderne krigsførelse egentlig er. I *Ifigenia* venter de på at komme af sted, bare venter, venter, venter indtil de bliver vanvittige. Der er enormt meget tidsfordriv, med at spise og grille, hvor det handler om at bevare den mentale balance, indtil man skal ud at slå på tæven.

Så haven er både et konkret sted og et billede på Europa?

Ja. Min bror var for eksempel udstationeret i eks-Jugoslavien. Det meste dér handlede om at fordrive tiden i en lejr. Måske holdt man en fest og mødtes med dem fra

de andre lande og drak nogle øl. Moderne krig handler i høj grad om at få tiden til at gå i en lejr, hvor man har medbragt alle sine luksusvaner.

Sker der noget med haven undervejs? Er det sådan, at den starter friseret, og så bliver den ødelagt hen mod slutningen?

Det ved vi ikke. Selvfølgelig sker der en udvikling, hvis man smadrer drivhuset og tramper planter ned. Men man kan også gå den anden vej, rydde op og plante nyt. Det mest logiske er nok at smadre.

Der var også noget med, at I også gerne ville have slagtet en gris på scenen. Den idé er droppet, men hvad gik den ud på?

Det handlede om ofre. Tanken var ikke at lave en bestialsk slagting, men meget underspillet: at have en gris på scenen, der lige pludselig er død, ikke voldsomt eller dramatiseret. Bare et billede på liv og død, som man kan tage ind – krig handler jo om folk, der bliver slået ihjel. Nu kan man slet ikke få lov at slagte en gris på scenen, det er udelukket. Men jeg synes denne ophidselse over at dræbe en gris er dobbelt-moralsk i forhold til, at vi er en krigsførende nation. Det er altid underspillet, at krig handler om at slå folk ihjel. Vi slår en hel masse grise ihjel i det her land, og det må man heller ikke vise.

Lad os tale lidt om loftet. Der hænger en masse regionale flag fra Europa.

Det er for at få en kontrast til haven. Folk må ikke tænke, nåh, det her er en dansk kolonihave. Derfor hænger der 25 flag fra forskellige lokale områder i Europa oppe under loftet. Der findes et hav af regionale flag i Europa, og regionerne er i virkeligheden der, hvor patriotismen er størst, og hvor folk slås mest intenst. Man ser det også mellem fodboldklubber, nogle bliver nærmest svimle, når de ser en gul og blå fodboldtrøje... Nu er der nogle, der har en ide om et fælles Europa, men Europa består af en masse forskellige enheder. Det er enormt mangesidet og facetteret. Krig handler jo om stolthed og ære – og ens geografiske placering overfor dem ovre på den anden side af hækken eller den anden side af floden. Den evige rivalisering.

Over scenen har vi også placeret en række væksthusslamper, og forhåbentlig gør kombinationen af flag og væksthusslamper stedet mindre entydigt. Valget af væksthusslamper er af praktiske årsager, så græsset kan gro og komme sig om natten. Men det handler også om det store væksthusslaboratorium, det europæiske væksthusslaboratorium.

Hvad med kostumer? I arbejder både med klassiske tekster og helt moderne, faktuelle tekster. Hvordan ser kostumer ud, der kan håndtere det i dette rum?

De ser helt moderne ud, ikke mode-moderne, men genkendelige. Det er ekstremt teatralisk og fremmedgørende, hvis man giver spillerne soldaterkostumer på. Vi giver dem derfor noget så genkendeligt som shorts og polotrøjer på - en slags haveuniform eller fritidsuniform, der er ligeså regelret som militærrets. Kostumerne har også et sportsligt præg, hvor vi overfører krigssituationer til konkurrenceprægede sportssituationer. De er mere eller mindre klædt ud alt efter situationen. I *Henrik V* er englænderne i fodboldtrøjer, altså hooligans på skovtur med dåsebajere og *fish and chips*. Rigtig usselt. Mens franskmændene har hørjakkesæt og hvide duge og kandelabre. Kostumerne indikerer hele tiden, hvor vi er og hvilken situation, vi finder os i. På den måde håber vi at skabe en sammenhæng mellem rummet, figurerne og fortællingerne som publikum er med på.

Et Europamix, der kradser i overfladen

- interview med instruktør Tue Biering

I *Europæerne* udspiller alting sig i en have, også iscenesættelsen af klassiske tekster. Hvad betyder det, at du oversætter klassiske tekster til et havemiljø?

Lige nu bekymrer det mig lidt – at det f.eks. bliver taget for pålydende, at Gustav Adolf holder en sindssyg teknofest med Europe-sange som *The Final Count Down*. De andre omkring ham vil hele tiden væk, f.eks. dronningen, en rigtig svensk partydulle, som bare gerne hjem fra den her fest. I øjeblikket har jeg lidt svært ved at formulere, hvad vi får ud af at oversætte det på den måde. Det bliver meget konkret.

Opstår det samme problem, når du blander klassiske teatertekster med moderne tekster?

Jeg synes, det giver virkelig meget at blande teksterne. Når vi bruger begreber som 'den frie verden' og 'koalitionen af de villige', fjerner det ikke noget af den autenticitet, der er i de gamle tekster, men det gør, at de gamle tekster pludselig kommenterer en aktuel konflikt.

Så dit problem er rammerne, at det er nogle mennesker, der går rundt i en have?

Ja, det er den nød, vi er ved at knække – modsætningen mellem det vesteuropæiske aristokrati, at vi diplomatisk og økonomisk er en slags verdensaristokrati og så brutaliteten. Man kradser lidt i overfladen, og så er der lige pludselig en hel masse gru. Vi tænder grillen et øjeblik, og så kan man pludselig være tilbage i den her blodige middelalder.

Det, der alligevel gør det naturligt at være i haven er, at der er nogle ting til stede, som man på en eller anden måde forbinder med krig?

Ja, vi kører det fuldstændig konsekvent. Orestes og Elektra slår deres mor ihjel med en spade. Ifigenia bliver slagtet med en kødkniv henne fra grillen. Måske behøver man ikke oversætte det yderligere, for teksten siger det hele. Det er noget af det vi snakker om i prøvesalen. Vi snakker meget om, at vi fortrænger. At vi af alle mulige grunde har været et krigsførende kontinent i tusinder af år. Nu forsøger vi at binde hinanden i et europæisk samarbejde, men vi har altid haft konflikter, og når vi binder hinanden i en traktat, opstår der også med det samme konflikter. I virkeligheden vil vi jo gerne være et storrigt, fordi vi er bange for USA og Kina, men hvem skal lede det, skal det være Cæsar eller Alexander eller Gerhard Schröder? Vi taler meget om den fortrængning.

Er vi som konsekvens af et tættere europæisk samarbejde bange for at miste vores identitet?

Ja, det er en af følgeproblematikkerne, nationalisme. Fordi mange er bange for at miste deres identitet. Sådan har vi det ikke alle sammen, nogle af os er faktisk glade for at slippe af med vores nationale identitet, men problematikken er der ...

Med denne arbejdsmetode, hvor du præsenterer en række dramatiske værker i uddrag, blandet sammen også med faktatekster, frygter du da ikke, at du kommer til at reducere frem for at lægge noget til teksterne?

Vi reducerer helt klart! *Orestien* for eksempel er jo virkelig lang. Vi har måske reduceret den til en tiendedel. Græske tragedier har en stor kvalitet i at være lange, med en masse gentagelser. Det er én kvalitet – at man får gennemtygget alle nuancer

i problematikken. Til gengæld mister man tit fokus, fordi de taler så meget. Ofte har man brug for det store græske kompendium for at forstå det. Ved at reducere kraftigt og tage essensen, opstår der et meget enkelt og klart drama. Koret og versemålene har jo oprindeligt haft en akustisk og forklarende funktion, så alle de tusinder af tilskuere i de enorme teatre kunne høre, hvad der foregik. Ved at reducere får vi en meget moderne og spilbar tekst. Men derudover er hele vores greb at reducere, det er vi simpelthen nødt til for at kunne lave det her matadormix – europamix – så stykkerne kan spejle hinanden. Der er ikke som sådan noget nyt eller farligt i at reducere. I dette tilfælde beriger uddragene hinanden enormt meget.

Så du ændrer ikke grundessensen i de enkelte stykker?

Nej, det ville ikke give nogen mening. Så kunne vi jo bare skrive det selv. Men fortolkningen er måske meget anderledes, end hvad man er vant til at se, fordi stykkerne kommenterer hinanden. Men den historiske dybde er stadig vigtig. Det, en dramatik skrev for tre tusinde år siden, står ved siden af noget, der blev sagt i forgårs. Det er det, der er interessant, at skabe en historisk forståelse af det moderne.

Når du blander replikker fra George Bush og Jacques Chirac ind, er det så vigtigt at tydeliggøre, hvem det faktisk er, der har sagt de her ting?

Lige nu går vi meget op i, at de moderne begreber sniger sig ind umærkeligt. Lige pludselig hører man Chirac håne britisk landbrug eller hører noget, Annemette Hommel er beskyldt for at have sagt under et forhør i Irak. Det stopper ikke handlingen, men pludselig tænker man, hov, det har jeg hørt før... Det må komme an på en prøve. Vi har også lyst til at forsøge at lave nogle markante skel, hvor man virkelig kan høre, at her taler de anderledes og agerer anderledes. Vi zapper jo i virkeligheden rundt.

Vi kommer en del omkring Europa og USA, det er så aktuelt et forhold... Men det gælder om at forstå Europa. Milosevic er med - det er faktisk det mest konkrete vi har på scenen: Milosevic, der taler til tribunalet i Haag. Han bare taler og taler. Egentlig er det en meget udramatisk situation, det er bare fri mikrofon til Milosevic. Alligevel er der noget meget dramatisk og foruroligende i det. Alle spillerne blev lige så overraskede som jeg selv blev det, da de læste, hvad det egentlig var han stod og sagde. Man kan ikke lade være med at tænke, hov, den her mand er enormt intelligent og vidende om europæisk historie, måske har han fat i noget, *måske* var det ikke ham alene, der burde stå foran en krigsforbryderdomstol, *måske* burde vi ikke være færdige med at finde ud af, hvad der skete i Jugoslavien. Vi arbejder ikke med nogen kronologi eller historisk korrekthed, men vi forsøger hele tiden at påpege den europæiske lyst til at føre krig. Det er vigtigt at fortælle den historie.

Fordi?

Verden er så indlysende domineret af USA, at vi i Europa i stedet hele tiden prøver at fortælle, at vi har en helt unik civilisation med et helt unikt forhold til demokrati. Men så forskellige er vi jo ikke fra de andre, fra USA for eksempel. I virkeligheden er USA jo et produkt af europæisk ideologipfattelse, og demokrati er heller ikke en uproblematisk størrelse i Europa. Vi har i øjeblikket et virkeligt problem med at skabe et demokrati, der kan involvere så mange folkeslag. Vi havde en krig i Jugoslavien, som vi ikke kunne håndtere, og nu synes vi, det er på sin plads at håne USA for ikke at kunne håndtere en krig i Irak.

Og det nuværende forsøg på at samle Europa er også hele tiden i fare for ikke at være et demokratisk projekt?

Ja, måske afspejler alle disse kongestykker faren for et elite-projekt.

Tekstuddrag

Scene 3 er fra Strindbergs *Gustav Adolf* og scene 4 fra Arrabals *Frokost i det fri*.
De indskudte tekster undervejs er understreget.

Scene 3: Den endeløse krig

Tysker ind, dækker bord, organiserer musikken. Svenskerne ind.

Tyskeren: Mine svenske venner! Sid ned til et glas vin . . . Venner, velgørere og befriere! I disse tre ord siger jeg hele mit fulde hjertes mening! – mit hus er jeres, og alt hvad jeg ejer . . . læg fødderne op! Gør jer det bekvemt! Sid ned og drik et glas til dagens ære.

Kongen: Nej, tusind gange nej!

Tyskeren: Åh, lad mig friste!

Kongen: Friste? For mig findes ingen fristelser. Se, her er et glas, her er god vin, og her er mine læber! Her er min næse, som lugter til den gode vin! Og så gør jeg sådan – jeg har overvundet den sidste fristelse. Og nu til sagen: Vi har udset os stedet her til kongeligt hovedkvarter. Er det at sige nok?

Tyskeren: Det vil sige, at jeg er uddrevet af mit eget hus?

Kongen: I fri oversætning af ordet indkvartering, ja! Desuden skal du betale brandskat.

Tyskeren: Brandskat? Er fjenden over os, eller har djævelen sendt falske venner? At drive os ud af vores hjem og stjæle vores penge . . .

Kongen: Tys!

Tyskeren: Jeg er ingen krigsmand, men jeg kan blive det, og så skal jeg blive kroamt! – Tænk i årevis har vores by forsvaret sig mod de kejserlige og med hæder udstået belejringen; nu kommer befrieren, vennen og narrer os til at åbne byporten, for at plyndre og brande. Og for disse svin åbner jeg mit hjem og skænker en velkomstdram. Åh fy for fanden! Og for denne tyrk har jeg hejst et flag, der ikke er mit lands! Landsforræder som jeg var! Nej, en kejser og et fædreland! Men ikke de fremmede og en fremmed konge. Men det har vi for splidens skyld og for at have rejst os mod vor lovlige herre! O land, land, tyske land om du vidste hvad du har gjort!

Kongen: Skrig, men betal!

Tyskeren: Jeg skal skrig: leve Kejseren! For hellere en ærlig fjende end femten tusinde troløse venner!

Tott: Min ven, sig ikke mere, for da kan det hælde . . . at jeg deler din mening, og det må jeg ikke! Gå inden da. Gå, gå, gå!

Tyskeren går

Kongen: Jeg kan vel ikke vende hjem, fordi soldaterne savner underhold; og plyndre vil jeg ikke!

Tott: Hvad er at brandbeskatte da? Det er: betal, ellers brænder jeg dit hus. Og dette mod venner, mod trosfæller!

Kongen: Min kærlighed til trosfæller er lige så grænseløs som mit had til katolikkerne. Jeg hader de uretfærdige med et fuldkomment had....

Banér: Målet er jo nået, Nordtyskland og Østersøkysterne er rensat fra de kejserlige, fra italienerne, spaniolerne; Norden har drevet Syden tilbage bag dens grænser, og ligevægten er blevet genoprettet. Efter et vundet slag som dette, hvad plejer at følge? Horn?

Horn: Fred!

Banér: Tott?

Tott: Fred!

Banér: Banér? – Fred! – Hvis nu freden ikke følger, hvad skal man så kalde sejrherren? – Banér? – en stridslysten ærgerrig, som går i krig for krigens egen skyld, for udbyttet måske, og frem for alt af personlige grunde.

Kongen: Det der forstår du ikke! Jeg gør altid det rette og har ikke noget at fortryde.

Tott: Åh gud, han tror det! Han tror det!

Horn: Deres kongelige højhed. I husker nok tydeligt, at jeg fra begyndelsen var imod denne krig som overgik vores forgældede lands kræfter. Men jeg forstod at føje mig, og da vi havde begivet os ud på isen var der kun en vej frem.

Kongen: Hvad antyder du, Horn?

Horn: Min konge, vend tilbage til dit ringe land, hvor Gud har ladet din vugge stå!

Kongen: Det er for trangt til mig!

Horn: Er der for trangt, i det store land, hvor én mand sidder på hundrede kvadratkilometer jord og spejder længselsfuldt efter en nabo? Nej, det land er til fulde stort nok for den som har et sind stort nok til fylde de tomme vidder og befolke ødemarkerne med store tanker!

Kongen: Konsekvens gælder ikke blot indadtil. Det må vi også vise udadtil i forholdet til omverdenen.

Tott: Majestæt. Det går over alle grænser. Jeg er ikke blodsøden, men jeg kan ikke lade kvinder og børn skrike forbandelser over hovedet på mig. Hvis det var vores fjender, men det er jo venner.

Kongen: Vi skal yde et aktivt bidrag for at sikre frihed, fred og folkestyre i verden omkring os. Hvis vi mener noget alvorligt med vigtige værdier som frihed, demokrati og respekt for det enkelte menneske, så må vi yde et aktivt bidrag til at sikre disse værdier. Vi kan ikke bare sejle under bekvemmelighedsflag og lade andre tage slæbet.

Dronningen: Er krigen ikke slut, er der ikke blevet fred?

Kongen: Vil du hjem?

Dronningen: Ja, jeg vil hjem med dig elskede!

Kongen: Vi bliver her og gør arbejdet færdigt, så skal vi hjem!

Dronningen: Nej nu! Træk dig ud nu!

Kongen: Det er for sent! – lad mig nu være, du er i vejen, og jeg vil ikke være uartig imod dig!

Dronningen: Har vi ikke snart vadet længe nok over lig?

Kongen: Jo, snart! Krig er altid den sidste udvej. Og alt andet har da også været forsøgt i årevis. Jeg vidste udmærket, at freden ikke ville blive vundet på én dag eller få uger. Vi betaler stadig en høj pris for at få Tyskland til at fungere. Men jeg er sikker på at befrielsen af det tyske folk var og er alle omkostningerne værd.

Det føler jeg, når jeg ser billeder af massegravene i Tyskland. Når jeg ser de glade tyskere, som er lettede over diktaturets fald. Når jeg ser, at tyskerne har udsigt til at blive herrer over deres egen fremtid. Terrorregimets fald har tændt en uro, ja, Men det har også tændt et håb. Et håb om frihed, fred og fremgang. Nu skal vi se fremad! Fremad! Fremad! Slaget begynder nu! Bed med mig: O, Jesus, vores forløser som har overvundet døden og dødsriget... forbarm dig over os alle, alle!

(Lyden af et slag brager over scenen. På et tidspunkt kryber den forladte og alene kong Gustav Adolf i ly for granatregnen. Krigslarmen uddør)

Scene 4: Krigsfanger

(Slagmark, røg. Gustav Adolf ligger i en skyttegrav, soldat Zapo kommer ind med et gevær, ser sig omkring, barrikaderer sig i den anden skyttegrav. Hr. og fru Tépan, med kurve over armen som til en skootur, kommer ind)

Hr. Tépan (formelt): Min datter. Rejs dig så, kys pænt din mor. (Zapo rejser sig forbavset, kysser artigt sin mor. Vil sige noget, men faderen afbryder hende). Og så din far, ikke sandt? (Zapo omfavner ham)

Zapo: Far og mor. Hvordan tør I dog vove at komme helt herud, hvor der er så farligt? I må tage hjem med det samme.

Hr. Tépan: Vil du lære mig noget om krig og farer. For mig er alt dette kun sport.

Fru Tépan: Vi tænkte, at du nok kedede dig og ville aflægge en lille visit. I længden må krig jo være trættende.

Zapo: Det er, som man ta'r det.

Hr. Tépan: Jeg ved udmærket, hvordan det er. I begyndelsen er alt nyt og spændende. Man nyder at slå ihjel, at kaste granater og gå med hjelm, det er flot, men til sidst keder man sig skrækkeligt: Næ, i min tid var det anderledes. Der var mere fart over krigene, flere farver. Og frem for alt, der var heste, masser af heste. Det var virkelig en fornøjelse. Når kaptajnen råbte: Til angreb, i samme sekund sad vi alle i sadlen, parat, i røde uniformer. Det var et syn. Og så fremad i strakt karriere med sabel i hånd og pludselig i vild kamp med fjenden, og også de så prægtige ud til hest - på hundreder af kraftige, blanke, velnærede heste og med deres blanke, sorte støvler og grønne uniformer.

(skudregn)

Fru Tépan: Nej! Fjendens uniform var ikke grøn.

Den var blå. Jeg husker tydeligt, at den var blå.

Hr. Tépan: Jeg siger, at den var grøn.

Fru Tépan: Har jeg ikke masser af gange som lille pige hængt ud over balkonen og set på slagene. Og jeg sagde altid til naboens dreng: Skal vi vædde? De blå vinder. Og det var fjenden, der var blå.

Hr. Tépan: Godt, du har ret.

Fru Tépan: Jeg elskede det. Som lille sagde jeg også altid, at når jeg blev stor, ville jeg være oberst ved dragonerne. Men mor ville ikke ha' det. Du ved, hvordan hun er.

Hr. Tépan: Din mor er altid utålelig.

Zapo: Undskyld, men I må gå. Man må ikke sådan komme ind i en krig, når man ikke er soldat.

Hr. Tépan: Jeg er ganske ligeglad. Vi er her for at spise frokost sammen med dig i det fri og nyde søndagen.

Fru Tépan: Og jeg har dejlig mad. Pølser, hårdkogte æg, det elsker du jo! Brød med skinke, rødvin, salat og kager.

Zapo: Men hvis vi nu skal til at slås igen.

Hr. Tépan: Tror du, jeg er bange for det. Jeg har været med til værre ting. Havde det endda været rytteriangreb. Tiderne er andre. Det forstår du ikke.

Fru Tépan: Nå, nu kan vi godt spise.

Hr. Tépan: Storartet. Jeg har en herlig appetit. Det må være krudtflugten.

Fru Tépan: Sæt geværet bort. Det er ikke pænt at ha' sit gevær med ved bordet. (Pause) Men du er jo sort som en lille grissebasse, min skat. Hvordan har du dog snavset dig sådan til. Må jeg se dine hænder. Hvad med ørerne? Det var godt. Og tænderne? (Hun viser dem) Flinkt. Hvem skal så gi' sin lille skat et stort kys, fordi hun har børstet tænder så fint? (Til manden) Giv din datter et kys, fordi hun har børstet tænderne så fint. (Hr. Tépan giver datteren et kys) Du ved, jeg har sagt det til dig, jeg vil ikke have, at du lader være med at vaske dig og så bruger krigen som undskyldning. Hører du?

(De spiser)

Hr. Tépan: Nå, min pige, hvordan med skydningen? Haft pæne resultater?

Zapo: Nej, ikke store sager. Ingen pæne resultater. Næsten ingen pletsjud.

Hr. Tépan: Du må vise mere mod ligesom din far.

Fru Tépan: Nu sætter jeg en plade på grammfonen.

(Hun sætter en plade på, BURN MOTHERFUCKER BURN. Alle tre lytter)

Hr. Tépan: Ja, det er musik. Ikke sandt!

(Musikken fortsætter. En fjendtlig soldat, (Gustav Adolf-figuren går nu ind i denne scene som soldaten Zepo) rejser sig i skyttegravens. Pladen slutter. Da Zapo får øje på Zepo, retter Zapo med sammenbidt mine riflen mod ham)

Zapo: Hænderne op! *(Zepo ser endnu mere forskrækket ud og strækker armene endnu højere. (Henrykt til faderen) Hvad siger du! En fange!*

Hr. Tépan: *(Kaster sig over Zepo)* Bind ham. På hænderne.

Fru Tépan: Ja, det er rigtigt. Du må binde hans hænder. Det har jeg mange gange set, at sådan gør man.

Hr. Tépan: Og så fodderne. Har de ikke lært dig reglerne? Alle kneb gælder i krig. Selvfølgelig må man sætte tommelskruerne på for at få noget ud af krigsfanger. De har jo nok ikke tænkt sig at tale for sig selv. Det er også fordi de har et andet forhold til løgn og sandhed at man bliver nød til at bruge en hård facon. Det er bygget på mine tidligere erfaringer i krig.

Zapo: Vand

Fru Tépan: Jeg bestemmer, hvornår du får vand din hund.

Zapo: Man må ikke sige hund.

Hr. Tépan: *(Tager Zapo med over til fangen for at demonstrere)* Tilgangen til de lokale skal være hårdere end du har lært hjemmefra fordi de lokales kultur er machoagtig. Man må skrue bissen på for at få noget ud af dem. Så man skal passe på med at være for venlig.

(Hr. Tépan stopper polsen i munden på Zepo og holder ham for næsen)

Zapo: Toilet?

Fru Tépan: Du får ikke lov endnu!

(Zapo vil give Zepo en serviet, men Hr. Tépan tager den ud af hænderne på hende)

Zapo: Jamen han lugter jo af lort.

Hr. Tépan: De har jo ikke de samme hygiejneforhold som herhjemme. De bruger ikke toiletpapir. De bruger venstre hånd!

Zapo: Men vi må sørge for at optræde humant og undgå uregelmæssigheder.

Fru Tépan: Svin, pikhoved, hundelort!

Hr. Tépan: Selvfølgelig er metoderne for afhøring både ydmygende og nedværdigende hvad angår sprogbrug og den fysiske behandling. Vi bliver nødt til at acceptere, at Genèvekonventionen bliver overtrådt. Vi er i krig!

Zapo *(Pludseligt):* Far, hvad om du tog et billede? Med fangen på jorden og mig med en fod på ham.

Hr. Tépan: Glimrende, ja. Det vil virke storartet.

Zapo: Nej, nej, ikke det.

Fru Tépan: Sig dog jo. Vær ikke så vanskelig.

Zapo: Nej, jeg gør det ikke.

Fru Tépan: Men det er bare et ganske lille billede. Hvad kan det dog gøre. Vi kunne hænge det i spisestuen ved siden af diplomet for druknendes redning. Som min mand fik for tredivå år siden.

(Hr. og fru Tépan tager billeder af Zapo, der har Zepo i hundesnor og af Zapo, der står med den ene fod ovenpå Zepo)

Hr. Tépan: Det er forbavsende så hurtigt man kan lægge de gode manere af sig. Men det er jo også fordi vore normer og værdier er under pres.

Europæerne - dramatekster

Ifigenia i Aulis er skrevet af Euripides og blev uropført i 405 f.kr. Euripides (480-406) er som den tredje i rækken af de store kendte græske dramatikere karakteriseret ved en mere psykologisk tilgang til sine figurer, hvor han samtidig indskrænker korets rolle. Han mest opførte stykke er *Medea*, mens *Ifigenia i Aulis* er knapt så kendt.

Udgangspunktet for stykket er, at trojanerne har bortført den skønne Helene og dermed erklæret krig mod hellenerne, som med Agamemnon i spidsen ligger klar i Aulis til at sejle flåden mod Troja. Der er imidlertid ingen vind, og det sætter Agamemnon i et frygteligt dilemma. Kun ved at ofre sin datter vil guden give grækerne vind i sejlene. Agamemnon udtænker en plan og lokker Ifigenia til Aulis under dække af, at hun skal giftes med Achilleus. Hendes mor Klytaimnestra følger desværre med, hvilket gør Agamemnons forehavende endnu mere besværligt. I sidste ende får Agamemnon dog hjælp fra en uventet kant, idet Ifigenia beslutter sig for at ofre sig for sit lands skyld.

Orestien - 3 dele: Agamemnon, Gravofferet, Forsoningen - er skrevet af den første, store græske tragediedigter Aischylos i 458 f. kr. Aischylos (526-456) skildrer i sin trilogi Agamemnon og hans familietragedie efter sejren i 1185 f.kr. i Troja, hvorfra han vender hjem efter 12 års krig. Med sig har Agamemnon et krigsbytte, seersken Cassandra, der varsler død og ulykke i hans slægt. Disse varsler går hurtigt i opfyldelse. Klytaimnestra har nemlig planlagt at hævne sin døde datter Ifigenia. I de 12 år Agamemnon har været i krig, har Klytaimnestra allieret sig med Aigisthos og sendt sine to andre og nu voksne børn, Orestes og Elektra ud af huset, så hun sammen med Aigisthos kan slå Agamemnon ihjel. Aigisthos har sine helt personlige grunde til hævn, idet hans far i sin tid intetanende fik serveret sine to små drengebørn (Aigisthos' brødre) som middagsret af netop Agamemnons far.

Som Cassandra har spået, udløser mordet endnu et ønske om hævn. Apollon opfordrer Orestes og Elektra til at hævne deres far ved at slå deres mor ihjel. Orestes vender derfor hjem, forenes med Elektra og myrder både Aigisthos og sin mor Klytaimnestra. Orestes tør dog ikke bagefter tage magten og går i landflygtighed.

Klytaimnestras ånd plager koret om hævn. Men da Orestes indfanges, blander Apollon sig og kræver, at Orestes' sag kommer for en dommer, Athene. Hun nedsætter den første domstol, udpeger et nævningeting, og da stemmerne står lige, afgør Athene, at Orestes skal gå fri. Da koret af anklagere finder dommen urimelig og opildner til hævn, belærer Athene dem om, at denne uendelige hævnspirale må have en ende. Dommen må respekteres for at opnå fred. Koret lader sig overbevise, og den første retssag har vist sin gyldighed.

Gustav Adolf er det længste af August Strindbergs (1849-1912) historiske dramaer, skrevet i 1900. Stykket foregår under 30 års krigen i 1630-32 i Tyskland, hvor den svenske konge Gustav Adolf drager med sin hær gennem landet for at slå katolicismen tilbage

til fordel for protestantismen. Krigen udvikler sig undervejs til et mål i sig selv, da fjenden viser sig at bestå af lige dele protestanter og katolikker. Gustav Adolfs mål bliver efterhånden mere og mere diffust, og han dør til slut i det som har udviklet sig til en endeløs krig.

Frokost i det fri er en énakter skrevet i 1952 af den spansk-marokkanske dramatiker Fernando Arrabal (f. 1932). Han er kendt for sine groteske skildringer af blandt andet krig og undertrykkelse og er stilfælsigt beslægtet med samtidens absurdiste. Stykket beskriver det groteske ved krigen gennem soldaten Zapo og hans forældre, der kommer på besøg med picnicurv midt på slagmarken. En soldat fra den anden side, Zepo, forvilder sig ind på området, og de to soldater forsøger efter anvisningerne fra forældrene at lege krig. Ingen af dem aner dog hvorfor de er i krig, og da legen kulminerer i en dans, bliver de alle pludseligt mejet ned af geværskud.

Henrik V af William Shakespeare (1564-1616) er fra 1599 og indgår i Shakespeares række af historiske skuespil, hvormed han forsøgte at skildre fødslen af det, han oplevede som det moderne England. Stykket fokuserer på krigen og alle dens rædsler, og ved at skildre den vilje og kampgejst, som kong Henrik opildner sine folk til, er Shakespeare med til at skabe det billede af englænderne, som de selv ynder at spejle sig i: Det brave, heltmodige folk, som holder sammen og kæmper til det sidste, høj som lav. Modsætningen er de hovmodige og forfinede franskmænd, som er i overtal men fuldstændig undervurderer den engelske vilje til sejr, mens de fortaber sig deres egne fortræffeligheder. Englændernes sejr besejles i stykket med en ægtepagt mellem Henrik og den franske prinsesse Katharine.

Henrik VI af William Shakespeare (1564-1616) er skrevet i årene 1590-92 som det første af hans historiske skuespil. Henrik VI er en trilogi, som tilsammen har fået tilnavnet rosekrigene. Henrik VI er kun 9 måneder gammel, da hans far, Henrik V, dør. Det udløser en kamp om magten, en decideret borgerkrig, som udkæmpes mellem to slægter repræsenteret ved henholdsvis den røde og den hvide rose. I 3. del er kong Henrik VI blevet voksen og har fået en søn, en arvtager. Henrik forstår dog ikke at håndtere magten, så da hertugen af York kræver tronen, går Henrik med til at overdrage den til ham men først efter sin død. Det nægter dronning Margaretha at acceptere - hendes søn skal forblive den rette arvtager til tronen. Da den magtbegærlige York ikke kan vente og går mod kongen, tager dronningen affære og nedkæmper York, som hun derefter henretter. Yorks sønner formår dog at hævne deres far ved at slå Henrik ihjel, bortvise Margaretha og dermed tage magten. Men de tre sønner, Edvard, Clarence og Richard kan ikke enes. Edvard, der som den ældste har sat sig på tronen, trues af sin yngre bror, Richard, senere Richard III.

Europæerne - faktatekster og referencemateriale

I mellem og undervejs i uddragene fra de klassiske skuespil anvendes en række faktatekster, enten i citat eller som inspirationsmateriale. Her kommer nogle henvisninger.

Den europæiske sikkerhedsstrategi er fra december 2003 og pointerer EU's rolle som freds- og sikkerhedsskaber og -bevarer.

Læs sikkerhedsstrategien i sin fulde længde:

<http://www.eu-oplysningen.dk/upload/application/pdf/7b42a3e5/20040354.pdf>

Fort Europa - debat i Folketinget:

Udviklingsminister Anita Bay Bundegaard bragte i 2001 på bane, at fattigdomsflugtninge var en reel forekomst, som de europæiske lande, herunder Danmark, burde forholde sig til. Det udløste en skarp debat i folketingen med bl.a. et stærkt ønske om at lukke Danmarks og Europas grænser.

Debatten i sin fulde længde kan findes på Folketingets hjemmeside:

http://www.folketinget.dk/Samling/20001/sporgetime_sv/US50.htm

http://www.folketinget.dk/Samling/20001/sporgetime_sv/US51.htm

Sagen mod Slobodan Milosovic, den tidligere serbiske præsident, har kørt siden 2001 ved Krigsforbryderdomstolen i Haag, som blev nedsat efter krigen på Balkan. Milosovic er dømt for en lang række krigsforbrydelser, som er formuleret således:

"Anklageren ved Det Internationale Tribunal til pådømmelse af krigsforbrydelser i det tidligere Jugoslavien rejser hermed i henhold til sin bemyndigelse under paragraf 18 i Lov om Det International Tribunal til pådømmelse af krigsforbrydelser i det tidligere Jugoslavien ("Tribunalets lov") tiltale mod: Slobodan Milosevic for folkemord, forbrydelser mod menneskeheden, alvorlige brud på Genèvekonventionen og overtrædelser af love og regler for krig."

Krigsforbryderdomstolen har sin egen hjemmeside, hvor hele **rets-sagen mod Milosovic** men også alle øvrige retssager fra Balkan-krigen kan læses som retsreferater på:

<http://www.un.org/icty/>

Sagen mod Annemette Hommel:

Sagen mod forhørslederen Annemette Hommel kører stadig ved Københavns Byret. Tiltalen går ud på, at Hommel sammen med fire andre soldater har overtrådt **Genevekonvention** om behandling af krigsfanger. Overtrædelserne skulle være begået mod irakiske krigsfanger under Irakkrigen i foråret 2004. De er tiltalt for at placere fangerne i stressfremkaldende stillinger, tvinge fangerne til at sidde på knæ med rank ryg, nægte fangerne vand, adgang til toilet og til tæpper mod nattekulden. At have sagt til en fange, der udtalte, at man hellere måtte slå ham ihjel, at det ville man måske også gøre, og at betegne de udspurgte som »pikhoveder, rove, svin, hunde, hundelorte, mænd uden pik«.

Der har været og er stadig flere lignende og end meget grovere anklager mod britiske og amerikanske soldaters behandling af krigsfanger. Den mest kendte sag knytter sig til Abu Ghraib-fængslet, bl.a. på grund af en række billeder taget af ydmygede fanger. Mens militærpersoner længere oppe i systemet er gået fri, er en række lavere rangerende soldater blevet idømt hårde straffe, senest den mest omtalte, menig Lynndie England, som har fået en dom på 3 år.

Sagen mod Annemette Hommel findes i **referat** på

[*Berlingske Tidende og Politikens hjemmesider.*](#)

Genevekonvention fra 1949 kan læses på:

<http://www.hhdarh.dk/3/geneve.htm>

Sagen om Abu Ghraib fængslet findes omtalt i The New Yorker:

http://www.newyorker.com/fact/content/?040510fa_fact

http://www.newyorker.com/fact/content/?040524fa_fact

George W. Bushs tale til de allierede tropper ved Irakkrigens ophør 1. maj 2003. Læs hele talen her:

<http://edition.cnn.com/2003/US/05/01/bush.transcript/>

